

OUTREACH PO SLOVENSKO

DELO Z OSEBAMI UPORABNIKI DROG V NJIHOVEM ŽIVLJENSKEM OKOLJU

Osnovna filozofija tako imenovanih nizkopražnih programov na področju drog je ohranjati uporabniku drog zdravje na tistem nivoju, kot ga je imel pred uporabo droge ali ob stiku s programom, in stalno ohranjati nizke zahteve do uporabnikov programa pri vstopu v program. Vsi ti programi so v nenehni nevarnosti, da vpeljujejo nove pogoje za sprejem v program in s tem počasi izgubljajo značaj nizkopražnega programa. Ravno zaradi nizkega praga, čez katerega uporabnik drog z lahkoto vstopi v program, so ti programi tako pomembni, saj ponujajo pomoč tisti skupini uporabnikov, ki bi morda prišla v programe šele čez 3 ali 4 leta.

Globoko v sebi pa imajo ti programi predvsem mnogo človečnosti, saj se sklanjajo k tisti populaciji, ki je navadno od ljudi najbolj zavržena in je danes na obrobju družbenega telesa. Ti programi so presekali dolgoletno tradicijo stroke, ki je za vstop v programe zdravljenja odvisnosti postavljala vrsto ovir (želja po prenehanju jemanja drog itn.). Na ta način so se vzpostavili programi, ki pomagajo tudi tistim ljudem, ki trenutno zaradi različnih razlogov še ne morejo ali tudi nočejo nehati uporabljati droge. Ljudje, ki delajo v teh programih, tako strokovnjaki kot prostovoljci in seveda tudi uporabniki drog, morajo biti veliki altruisti, kajti pozabiti morajo na velike uspehe in na slavo. Tudi finančno so ta dela zelo slabo ovrednotena. V nasprotju z lepimi in lepo opremljenimi klinikami delajo ljudje na terenu med osebami, odvisnimi od drog, pogosto v nemogočih razmerah, brez najosnovnejših pripomočkov in z malo znanja s tega področja, kajti v Sloveniji si ga preprosto ni kje pridobiti.

Ko sem začel delati z osebami, odvisnimi od drog, sem začel tu med njimi dobesedno v »luknjah«, v katerih drugi ljudje ne bi

živeli. Samo taka mesta so še ostala zanje, za »izmečke« slovenskega naroda, ki so bili na najnižjem klinu svoje življenjske lestvice in zadovoljni tudi s tem, ker drugega niso mogli dobiti. Nekje človek pač mora živeti in preživeti svoje življenje. In tu so imeli svoj mir vsaj takrat, ko so si pripravljali in v žilo spustili opojno tekočino in za kratek čas pozabili vse krivice, strahove in neuspehe v svojem kratkem življenju. Nekako domače so se počutili v teh prostorih, ki so bili pravo nasprotje nekaterim razkošnim hišam, kjer so živeli prej in se sedaj le občasno vračali tja, kajti tam niso bili več začeljeni zaradi sramote, ki so jo naredili družini, in zaradi bolečine, ki je zarezala globoko razpoko med generacije. Tu, med njimi, sem se učil prvih korakov dela z osebami, odvisnimi od drog.

Spominjam se kar nekaj takih lukenj, v katerih sem bil sprva v letu 1991 le nemi opazovalec, ki ni mogel verjeti svojim očem in ušesom, ki ni mogel dojeti, kako nizko lahko pade človek in tudi ljudje okoli njega, ki dopustijo, da njihov sosed, sošolec, prijatelj, otrok konča v taki luknji. In ljudje na cesti so bili brezbrizni. Starši otroka, odvisnega od drog, se niso hoteli odpreti, kajti to je bil tudi zanje velik poraz, ki je lahko imel velike posledice na delovnem mestu. Tisti pa, ki niso imeli podobnih razmer v družini, so nekako zviška gledali one tam. Tako nekako: »Ste si pač sami krivi, če imate takega otroka, kaj ste pa delali, več bi naredili zanj, pa ne bi bil narkoman. Poglejte našega, ki študira in je priden.« Tudi ti so prišli pozneje v naše prostore, kjer smo delali prve korake na področju metadonskega programa v Sloveniji. Tedaj so obmolknili, a so bili že na drugi strani reke, kjer so se pridružili staršem, ki so z veliko bolečino sprejemali bolezen svojih otrok.

Na začetku sem se zelo bal odhodov na teren, bal sem se, kaj se vse se lahko zgodi tokrat, kaj, če mi nekdo umre, kaj bo, če se okužim z AIDSom ali hepatitisom. Poln sem bil raznih predsodkov, ki so bili del takratne slovenske družbe in so se prijeli tudi mene, čeprav sem se jih vztrajno otepal na vse načine. Le s skrajnimi napori sem premagoval svoj ego, da me ni odpeljal tja, kjer je vsega v izobilju in kjer lahko na paciente čakaš lepo v beli halji v lepo urejenih prostorih in si gospod v pravem pomenu besede, če se primerjaš s tem, kar sem sam počel v pisarni sredi Kopra, na robu divjega parkirišča, kjer ni bilo niti tekoče vode in nobene medicinske opreme, ki sodi v zdravniško ambulanto.

Praviloma so bile luknje, v katerih sem jih obiskoval, opuščene sobe, kletni prostori ali celo prostori v hišah, ki so bile na pol ruševine. Nihče več ni živel v teh prostorih in včasih se je s truščem zrušil del stropa ali del strehe ali stavbe. Električno so v večini primerov že zdavnaj odklopili. Vodo pa so prišli zapreti iz Rižanskega vodovoda, ker nihče ni plačal računov. Vsa civilizacija je odšla z starimi stanovalci, ki so za seboj pustili le gole stene. Novi stanovalci, osebe, odvisne od drog, niso bile deležne dobrin sodobne civilizacije. Dostikrat sem imel za trenutek celo občutek, da je ne potrebujejo. Živel so nekje na obrobju družbe, nerazumljeni od svoje civilizirane okolice, izven civilizacije, v svojem času, ki je tekel bolj počasi in se ni oziral na življenjski vrvež, ki se je z nezmanjšano hitrostjo odvijal onkraj starih zidov.

Pa vendar to ni motilo poslednjih prebivalcev teh hiš, saj jih je heroin popeljal daleč od realnosti, tja, kjer se očitno tudi ta za nas očitna beda izniči in utopi v ponavljajočem neskončnem heroinskem potovanju in opoju, ko se ustavi čas, ko izginejo skrbi in telo po izjavah uporabnikov drog preplavi čudovit občutek. V teh prostorih ni bilo tekoče vode in tudi sanitarij ne. Na hodniku je bil nekje postavljen velik črn sod, napolnjen skoraj do vrha z umazano vodo, in po njej so plavali tudi ostanki hrane in druge snovi. Vonj, ki se je širil iz te posode v kotu hodnika, očitno ni motil začnih stanovalcev, saj so imeli pomembnejše delo.

Tudi pohištva navadno ni bilo v teh prostorih. Pravo razkošje je bilo že to, če so imeli star, oguljen in močno načet kavč ali celo nekaj stolov in mizo, vse iz nekega drugega časa, ki je že davno minil in se je ohranil le v koščkih še v našem trenutku časa.

Sveča je bila zelo pomemben del teh sob, nekakšna tiha spremljevalka. Kot nekakšen simbol je bila. Kamorkoli sem prišel, so imeli na mizi obvezno tudi svečo. Dajala je skrivnostno svetlobo, ki je nenehoma trepetala, kot srca teh mladih ljudi, med katerimi sem se znašel, in risala sence na prazne stene, kjer so se v obliki svetlejših in temnejših predelov stene sem ter tja še videli sledovi slik, omar in druge opreme, ki je bila nekoč sestavni del prostora. Sveča pa je bila tudi dragoceni vir energije. Vsake toliko časa je shujšana roka približala svojo žlico k plamenu, mu ukradla del energije in čakala, da se skuha šut v navadno že kar dobro obrabljeni žlici.

In čeprav sem se sprva zelo bal, da me ne bodo sprejeli medse, so me. Molče, kljub moji prisotnosti so nekateri z dobro izdelanimi kretnjami nadaljevali svoj vsakodnevni obred injiciranja droge. Nekateri sem poznal, druge sem videl prvič v življenju. Nekaterih sem se spomnil iz dežurne ambulante, kjer sem delal kot dežurni zdravnik; prihajali so sredi noči zaradi različnih težav, in meni tedaj še na misel ni prišlo, da bi to lahko bile osebe, odvisne od drog. Vsi so bili zatopljeni v svoje delo ali pa v svoje pogovore. Tudi glasovi so bili tu popolnoma drugačni kot zunaj v vsakdanjem življenju. Tu se je življenje odvijalo nekako bolj potihem in počasneje. Nekateri so mi za trenutek poslali radoveden pogled in nadaljevali svoje delo. Drugi so bili »stoned« in zanje preprosto nisem obstajal.

Čuden občutek sem imel, kot da sem v zgodovini stopil nazaj v srednji vek, kjer ni bilo razkošja luči in tehnik naše civilizacije. In vse to se je dogajalo sredi lepega, razkošnega sončnega pomladnega dne na slovenski Obali. Zunaj je bilo življenje, vrvež, tam notri pa mir in spokojna tišina in vonj po sveči in znoju. V eni izmed velikih steklenic kokakole je bila voda, verjetno že kar nekaj dni. Prinašali so si jo iz bližnje gostilne, kjer

so veselo klepetali turisti in se opijali s tukajšnjim vinom. Niti opazili niso mladeniča, ki je na hitro smuknil v stranišče, napolnil steklenico kokakole in jo odnesel tja, kjer ni več civilizacije. Stranišče v prijetni gostilni je bilo za nekatere občasne stanovalce tistih prostorov edini vir pitne vode. Nekateri so v tistem prostoru tudi prespali, saj niso imeli kam. Nekaterim so starši zapli vrata, baje so staršem tako svetovali nekateri strokovnjaki, in tako so ostali njihovi otroci na cesti med nebom in zemljo. Še dobro, da so imeli luknjo, ki jih je varovala pred vremenskimi nevšečnostmi.

Sem ter tja so se našle v sobi steklenice od piva, vina in drugih alkoholnih pijač in ostanki kovinske embalaže različnih zdravil. Ob sveči na mizi je bila navadno vrsta predmetov, ki sodijo v pribor za injiciranje drog. Med njimi je bilo več različnih brizgalk in večina igel je bila okrvavljenih. Nekateri so že čisto izgubile ostrino, saj so že tolikokrat prebodle žile, da se je tudi jeklo že utrudilo. Nihče ni pazil, katero iglo bo vzel, saj so bili neuki o AIDSu. Hepatitis C pa tedaj tako ali tako še nismo poznali. Pomembno je bilo le, da so vzeli med slabimi iglami najboljšo iglo, s katero so najlažje našli žilo in potešili slo po drogi. Nekateri so znali iglo tudi naostriti. Tudi nekaj za posebne namene prirejenih žlic, ki so jih prinesli s svojih bivših domov ali celo iz bližnjih lokalov, je bilo na mizi. Žlice so imele različne oblike, ležale so na mizi kot davno pozabljen jedilni pribor, zbran iz vseh vetrov. Vse so bile že počrnele od dima. V krogu so si molče podajali igle in le sem ter tja je kdo zarobantil, ker mu je zopet zbežala žila. Ko je bila brizgalka prazna, so napolnili novo, drugo, ki je zopet potovala, dokler niso omahnili v stanje mirovanja.

Tedaj se je v meni oglasil strah, nisem vedel, kaj naj naredim, bil sem brez izkušenj, prvič v življenju sem se znašel daleč od ambulate, brez bele halje in brez medicinske sestre in dobre medicinske opreme. V žepu sem stiskal ampulo narkana. Nisem vedel, ali naj ga uporabim ali ne. Za mene je bilo vse to vse preveč novo, nepojmljivo. Med študijem me ni nihče nikoli učil o tem; ostal sem sam s svojim skromnim znanjem nasproti kruti relnosti njihovega

in našega vsakdana, ki ga mnogi niso hoteli videti. V drugem žepu sem imel polno brizgalko narkana, če bi bilo treba posredovati. Pozneje in še danes dajem narkan starejšim odvisnikom, ki sem jim pojasnil, kako deluje, in mnogim sem na ta način rešil življenje. Moj spremljevalec, tudi oseba, odvisna od drog, me je pomiril. »Pusti jih v miru,« je rekel, »vse je v mejah normale.« Po kratkem premolku je tiho dodal: »Sedaj jim je lepo, so v drugem svetu, kjer ni težav, odklopili so se za kratek čas od koprškega vsakdana. Stondirani so.« Po igli in roki mu je polzela lastna kri, ni še uspel najti žile. Loteval se ga je nemir. Tokrat potrebuje samo toliko, da bo potešil slo po drogi, saj mora biti moj vodič, ker sva se tako dogovorila. Ponovno si je zategnil pas in zopet je začel vse od začetka. Bil je zadnji na vrsti. Pred njim sta si z isto iglo dala heroin že dva odvisnika. Nemo sem opazoval vse to. Nisem vedel ne kako in ne kaj naj naredim, a vedel sem, da bom moral nekaj narediti, ko bom zapustil to luknjo. Tudi moj spremljevalec je končno našel žilo. Za nekaj minut se je umiril.

Sedaj sem imel čas, da sem še enkrat s pogledom objel ves prostor. Na tleh sem opazil še nekaj belih papirčkov in tudi čisto navadnih koščkov časopisa, ki so bili še pred kratkim embalaža za heroin. V kotu je tiho obležal *stoned* mladenič, ki verjetno ni imel niti 17 let. Higiena, o njej sploh nisem smel misliti v tem trenutku, sicer bi moral takoj zapustiti ta prostor. Okno je bilo zaprto in tudi škure so bile zaprte. Zunaj je sijalo sonce, v sobi notri pa polmrak v soju sveče, ki je neutrudno gorela naprej in napolnjevala prostor s srednjeveško svetlobo in dajala čuden čar vsemu dogajanju. Izredno tesno mi je bilo pri srcu.

Počasi so se začeli prebujati iz polsna in tedaj je prišel moj trenutek. Poslušal sem jih in molče prenašal vse grde besede, ki so bile namenjene nam, ki živimo tam zunaj na soncu, civilizaciji, ki brezglavo drvi v prihodnost. Pa o policiji, ki jih nenehoma preganja. O zdravnikih, ki jim ponoči nočejo dati metadona, in lekarni, ki jim noče dajati novih igel. In tako naprej. Trajalo je več kot uro, ko sem počasi začel tudi jaz spraševati, ko sem nekako izgubil strah

pred temi ljudmi, ko smo postali bolj domači, ko smo začutili, da si lahko drug drugemu tudi nekaj damo. Takrat sem prvič v življenju predaval o AIDSu, o hepatitisu in o zaščiti pred okužbo tam, kjer je bilo to res potrebno. In moram priznati, da so me veliko bolj poslušali kot ljudje na predavanjih. Iz žepa sem potegnil več kot 20 sterilnih igel in jih položil na mizo. Niso mogli verjeti. »Tudi čudeži se dogajajo,« je rekel nekdo.

Kupil sem brizge in jih imel od tedaj v pisarno in jih delil. Oni so zbirali rabljene v velike steklenice kokakole in jih prinašali v mojo pisarno na Zavodu za zdravstveno varstvo. Da, v pisarno, saj ambulate za osebe, odvisne od drog, tedaj sploh nisem imel. Drugi sodelavci so se držali za glavo, niso mogli razumeti mojega početja. Tega tudi nisem zahteval od njih, upal sem le, da jim ne bo nekega dne prišlo vse vrh glave, da bom nosil vse posledice svojih dejanj in da bom moral zapustiti kolektiv. Na hodnikih zavoda in pred mojo pisarno so začeli moji obiskovalci srečevati tudi svoje sosedo, tedaj so tudi oni spremenili svoj odnos. V našem priročnem skladišču se je kar kmalu nabralo za dva zaboja steklenic polnih igel, katere smo sežgali v posebni napravi.

Prihajali so k meni v pisarno in jaz sem jih obiskoval v mračnih sobah, v prikolicah in parkih in pred gostilnami. Ustavljali so me na cesti, popili smo skupaj nešteto kokakol in drugih pijač v različnih bifejih, ko sem se z njimi pogovarjal o njihovih problemih in jim svetoval po svojih močeh. Dobili so metadon, na recept, takrat še nismo poznali pitja metadona v centrih. Počasi so opuščali uporabo heroína. Razdelili smo jim preventivni material, kjer smo jih učili, kako naj se varno fiksajo. Veliko noči nisem spal, ko sem predpisoval metadon. Moje znanje o metadonu je bilo šibko, a vedel sem, da moram to delo nadaljevati, ne zaradi sebe, predvsem zaradi njih. Kolegi zdravniki po vsej Sloveniji so bili razen redkih izjem veliki nasprotniki metadona, in tako je med nami nastala tiha razpoka, ki se še danes pozna v naših odnosih. Tudi sam sem postal nekakšno obrobje medicine, tako kot so bili moji pacienti obrobje družbe. Priznati moram, da me je to večkrat zelo bolelo, a

je iz mene naredilo še bolj trmastega borca za pravice oseb, odvisnih od drog.

Vse bolj poredko so hodili po igle tisti, ki so mi omogočili prvo izkušnjo na terenskem delu. Osebe, odvisne od drog, iz moje prve mračne luknje so se počasi navadile na metadon in pozneje jim je tudi ta postal odveč. Zaposlili so se že tedaj, ko so bili na metadonu, dobili so samozavest, si priborili nazaj samospoštovanje, postali zopet sposobni reči ne in se spopasti z vsakdanjimi težavami, in danes jih večina dela in skrbi zase, nekateri tudi za svoje otroke. Da, skupaj smo se veselili ob rojstvu njihovih otrok, ki so mnogo pripomogli k temu, da so starši postajali vse bolj svobodni.

Danes nekateri strokovnjaki, ki so prihajali k nam le tedaj, ko so potrebovali podatke, pravijo temu *outreach*; o tem, kar smo delali, so brali, to so videli v tujini. Postali smo zanimivi za njihove raziskave, kajti svet je ugotovil, da se je treba vrniti k človeku v stiski in mu pomagati. Ko so prikazovali podatke, ki smo jih največkrat zbirali mi, so se nas včasih celo spomnili. Rekli so nam, da je to *outreach*. Mi zdravniki, socialni delavci, defektologi in prostovoljci, ki smo to izvajali veliko prej, ko nas tega še ni učila tujina in ko tudi njih ni bilo na spregled, pa pravimo, da je to preprosto pomoč sočloveku, pomoč tistemu, ki je v stiski zaradi uporabe in zlorabe drog. To je naš izvirni prijem, ki ga je treba upoštevati, kajti naš človek ni Anglež ali Nizozemec ali Američan in še manj le zanimiv primer ek za raziskovalce.

Tako pomoč so poznale vse civilizacije in vsi narodi. Danes je vse pomembnejša pomoč tem ljudem, ker se ostalo prebivalstvo boji, da jih bo AIDS dosegel ravno prek njih. Zelo me moti, če se pomoč tem ljudem in terensko delo utemeljuje z nevarnostjo pred infekcijo s HIV. Komu pomagamo na ta način? Seveda sebi; njih puščamo na ta način še vedno v tistih luknjah, kjer sem jih našel prvič, le da jim dajemo čiste igle in kondome, da ne bi okužili ljudi tam zunaj na soncu. S takim prijemom jih samo še bolj marginaliziramo in ljudje se jih samo še bolj bojijo; na tak način se samo še priliva olje na ogenj nestrpnosti.

V tem času pa se je v luknjah zamenjala

generacija in sedaj so med njimi veliko bolj mladi, tudi taki, ki še ne potrebujejo brivskega aparata.

Zakaj ne bi za začetek začeli s človekovimi pravicami, saj so vendar ljudje, tako kot mi, ki ne uporabljamo drog. Ne spomnim se, da bi jim kdo odvzel to pravico, če se jo sploh lahko vzame. Imajo pravico do pomoči in pravico človeka do zdravljenja tudi boleznih odvisnosti, tako kot imajo drugi pravico do zdravljenja raka na pljučih. To pravico imajo zagotovljeno tudi po ustavi in vseh naših zakonih, ki obravnavajo področje zdravljenja.

Pustimo AIDS in druge virusne bolezni za nekaj trenutkov na miru. Zakaj jim ne bi dali nazaj zopet človeškega obraza, ki jim nedvomno pripada, in jih sprejeli nazaj medse kot ljudi, potrebne pomoči, in jih obravnavali kot enakovredne sogovornike, kot soorganizatorje programov zdravljenja odvisnosti. Ali nismo sedaj mi na vrsti, da jih povabimo nazaj medse in se jim opravičimo za odnos do njih, ki nam ni bil ravno v čast. In dajmo jim možnosti zdravljenja, saj so bolniki z enakimi pravicami in dolžnostmi, kot jih imajo ostali bolniki in jih bomo imeli tudi mi, ko zbolimo. Tu se začne program *outreach*.

Tam notri v luknji, ki se počutijo odpisane in hkrati srečne v svoji bedi, pa ne potrebujejo naše zlagane pomoči, ki je bolj usmerjena v zaščito nas samih kot v rešitev oseb, odvisnih od drog, iz njihovega nezavidljivega položaja. Potrebujejo človeški odnos, toplo človeško besedo, ki ji bodo zaupali in s pomočjo katere si bodo lahko utrli pot tudi iz heroína in si povrnila zaupanje vase. Potrebujejo programe in zlasti ljudi, ki bodo znali pristopiti k njim, ki so trenutno na eni najnižjih stopnic v svojem življenju. Podaš mu roko, ki si je že dolgo želel. Potrebuje tebe in ne ankete znanstvenika ali pompoznega zapisa novinarja. Potrebuje koga, ki mu lahko pove, kako »zajeban« je ta svet, kako ni nič vrednega na tem svetu, kako je vse črno in brezizhodno razen heroína, ki mu občasno presvetli bedo, v kateri živi. Potrebujejo koga, ki jim zna povedati, da bo tudi v te luknje posijalo sonce, in oni mu zaupajo, ker vedo, da mu lahko zaupajo, ker bo zanje

naredil veliko, četudi bo statistični podatek veleval, da se ne splača, čeprav za svoje delo ne bo dobro plačan, a bo bogato poplačan s tistim, česar pogosto ne najdeš med tistimi, ki ne uporabljajo droge: hvaležnost in zadovoljstvo z majhnimi stvarmi, ki prinesejo žarek upanja v življenje in morda odpro priprta vrata v novo življenje. Z majhnimi koraki lahko dosežemo velike cilje.

Danes so vsi tisti fantje in dekleta iz prve luknje brez heroína. Vsak dan se potijo, da zaslužijo za svoj kruh. Heroin jim le še v sanjah uniči marsikatero noč. Nobeden ni hepatitis C pozitiven in tudi ne HIV pozitiven. Za znanost velik dosežek, a zanje še veliko večji. Vesel sem, da so se zavedeli svojega človeškega dostojanstva in pridobili življenjski optimizem. Šli so čez hude življenjske izkušnje, ko so jih zavrgli starši, prijatelji in jih odpuščali z dela samo zato, ker so zvedeli, da so bili nekoč odvisni od drog.

Ko sem jih obiskoval, so v meni zapustili globok pečat, in zato sem jim zelo hvaležen. Še danes, po šestih letih dela med njimi, delam to z veseljem. Srečujem se s kolegi, ki opravljajo enako delo, in vsi vemo, da delamo dobro.

Danes upravičeno pričakujemo, da bodo naše izkušnje upoštevane pri kreiranju nove politike na tem področju. Narobe bi bilo, če bi bile te izkušnje nepomembne in pozabljene. Kajti rodile so se tu med našimi ljudmi, ki so zboleli za boleznijo odvisnosti, ki potrebujejo čisto posebno pomoč in prijem, ki je prav gotovo drugačen kot v Angliji, Nizozemski, na Češkem itn.

Ko je bil profesor iz Berlina s svojimi študenti na obisku, je bil navdušen, ko sem študentom razlagal, kaj delam danes s svojimi sodelavci, in jih peljal na teren v te luknje, v katerih živijo odvisniki še danes. Dal mi je potrditev, da delamo prav, ko iščemo sami rešitve za slovenskega človeka, kajti samo mi vemo, kaj ta človek potrebuje, ker ga zelo dobro poznamo, saj smo hodili z njim v šole in živimo z njim v istem okolju. Samo približati se mu moramo, da začutimo njegove potrebe.

Morda bo v naslednjih letih tudi slovenski *outreach* dobil veljavo. Vse, kar smo delali v teh letih na tem področju, smo večinoma delali prostovoljno in brez denarnih

nagrada ter pogosto na meji legalnosti. Igle smo delili nelegalno, saj še vedno lahko razlagamo obstoječo zakonodajo tako, da omogočamo uporabo drog, če delimo sterilne igle, kar je seveda kaznivo dejanje.

Kolega Dare Kocmur opravlja podobno delo v Ljubljani na Stigmi. Ko se srečava, si lahko marsikaj poveva iz prvih dni delovanja Stigme, ko sva bila na izvršilnih odborih društva leta 1990 in pozneje sama z odvisniki in poslušala njihove probleme. Včasih se je nama pridružil še Vito Flaker in socialna delavka iz Ljubljane. Izkušnje iz tistih let so bile izredno bogate. Učili smo se dela z odvisniki neposredno na terenu. Šele pozneje smo imeli čas za teoretsko razglabljanje. Pogosto sva ugotavljala, da morda še ni nastopil čas, da bi kdo bolje ovrednotil tudi težave ljudi, ki delamo neposredno na terenu z odvisniki, in dal priložnost za delovanje tudi tem programom, ki so bili vseskozi nekako odrinjeni na obrobje. Oba pa sva bila prepričana, da ta čas mora priti.

Delo z osebami, odvisnimi od drog, se nam zdi že nekaj vsakdanjega, nič več nas ne preseneča vse slabše stanje in vse več oseb, odvisnih od drog, ki so vse mlajše. In ravno to je morda celo zaskrbljujoče, da smo se tako navadili na vse to. *Outreach* nam je nekaj vsakdanjega, ne delamo več velikih problemov iz tega. Če potrebujemo pomoč, se tisti, ki od vsega začetka delamo tudi terensko delo, pokličemo med seboj in vedno si tudi pomagamo; nekako čutimo, da nas je čas povezal bolj tesno in nam dal izredno priložnost, da se preskusimo v človečnosti.

Radi bi le, da bi se tudi to področje pomoči odvisnim od heroina v Sloveniji pravno in organizacijsko uredilo, da bi bilo nam lažje delati na terenu. Radi bi, da bi se nam pridružili mladi in prodorni strokovnjaki in prostovoljci. Upamo tudi, da nam bo družba namenila ustrezne prostore in druge pogoje za to neprofitno delo. Sami težko iščemo finančna sredstva za izvedbo programa ob tako napornem delu, zato pričakujemo od družbe, da nam bo namenila dovolj denarnih sredstev za to dejavnost.

NAMESTO SKLEPA

Kdorkoli bo že delal *outreach*, bo moral vedeti, da so najpomembnejši pri delu tisti, ki potrebujejo pomoč — osebe, odvisne od drog —, in da njihove želje dejansko oblikujejo programe, ki jih lahko mi le modificiramo, da so sprejemljivi tako zanje kot za nas. Veliki načrti brez konsenza oseb, odvisnih od drog, so praviloma neuspešni. Zlasti pa mora vsakdo vedeti, da ne bo delal nič takega, česar človeštvo ne bi že poznalo. Tako pomoč ljudem na obrobju družbe so poznale tudi druge kulture.

V zgodovinskem kontekstu moramo le prilagoditi humanistično delo času, v katerem živimo, in ljudem, za katere delamo. In to je *outreach* za mnoge, ki delamo to delo. To je pomoč in delo s človekom in za človeka, odvisnega od drog, tam, kjer živi, v njegovem okolju, ki ga je oblikovalo takega, kot je danes. Z našo pomočjo bo imel veliko manj problemov danes in tudi v prihodnosti, ko bo večina prenehala uporabljati droge, ko bo razrešila temeljne vzroke, ki so jih pripeljali v to. Z našo pomočjo bo lahko večina živela lepšo prihodnost brez AIDSa in drugih bolezni, ki bi jih zaznavale za večno, in z manj življenjskih brazgotin, kot bi jih imeli sicer. Postali bodo ponovno srečni in veseli ljudje, ki se bodo veselili vsakega trenutka svojega življenja, saj ga bodo znali veliko bolje ceniti kot marsikdo drug.

Milan Krek